

BESLUT

2013-10-14

Dnr: 13/00636

SAKEN

Plus, SVT1, 2013-03-07, inslag om en fastighetstvist; fråga om opartiskhet och saklighet

BESLUT

Inslaget fälls. Granskningsnämnden anser att det strider mot kravet på opartiskhet.

FÖRELÄGGANDE

Sveriges Television ska på lämpligt sätt offentliggöra nämndens beslut.

INSLAGET

Inslaget handlade om en fastighetstvist som pågått sedan år 2003. Ett par, A och B, hade köpt en fastighet av Skedevi församling för att bygga ett nytt hus. På marken fanns ett gammalt hus som paret trodde var övergivet. A berättade följande.

Jag kommenterade det här huset till kyrkonämndens ordförande och han sa att det var några som ägde det men det fanns inga handlingar, inga papper, ingenting på det. Inga hyresavtal eller något sådant. Och det var ju kungsord för mig när kyrkonämndens ordförande sa så.

Det framgick sedan av inslaget att A gick igenom församlingens arkiv utan att ha hittat några uppgifter om en eventuell arrendator. Först när köpet var genomfört gav sig en person tillkänna som sade sig arrendera marken av kyrkan. Denne hade också ett hyresavtal från slutet av 1960-talet, underskrivet av en tidigare ordförande i Skedevi församlings kyrkonämnd, ett avtal som församlingen inte kände till eller hade arkiverat. Det framgick i inslaget att arrendatorn fakturerats av och betalat hyra till församlingen i flera år utan att detta dokumenterats av församlingen.

Därefter uppgavs att Högsta domstolen slutligen gav paret rätt och beslutade att

arrendet skulle upphöra efter en lång rättsprocess. Paret krävde då församlingen på skadestånd för att den före försäljningen inte informerat om arrendeavtalet. Paret sa i inslaget följande.

(B) – Det har inte känts bra att ha blivit lurad på nio år, kan man säga, utav ens liv. Man blir ju inte yngre utan hade vi då satt igång och gjort det här hade vi haft, kanske haft åtta år hade vi bott här, eller hur. Men det har vi inte fått göra och det känns, det känns. Man känner sig lurad faktiskt. (A) – Och nu vill vi ha lite ersättning för de här nio åren och för fördyrade omkostnader, fördyrade byggkostnader, fördyrade tillstånd, allt är fördyrat. Vilket, ja det verkar svårt att få det utav kyrkan. De vägrar vara med och prata om det här.

Vidare intervjuades egendomschefen i Svenska kyrkans stift i Skara som sade att eftersom församlingar inte jobbar med förvaltning av mark dagligen så är det allmänt sett ”lite sämre koll” på församlingsägd mark. Han förklarade också att ansvaret måste vila på den som skriver ett avtal om ett arrende att se till att informationen om avtalet dokumenteras och förs vidare. På en fråga av programledaren svarade egendomschefen att ansvaret i det aktuella fallet var kyrkans. I inslaget medverkade även en jurist specialiserad på skadeståndsrätt och hon förklarade att hon ansåg att paret hade fog för sin talan och goda chanser att tilldömas ett skadestånd från församlingen.

Programledaren summerade sedan händelseförloppen i fastighetstvisten och sa bland annat följande.

Att reda ut vem som har mest rätt till den markplätten, det har tagit många domstolsprövningar och tio år. Och när A och B till sist fick rätt i Högsta domstol. Ja, då tycker de ändå att kyrkan är skyldiga dem någonting ytterligare – för all den tid, möda och alla dessa pengar de har lagt ner på den här tvisten. 360 000 tycker A och B att de ska ha men Skedevi församling säger blankt nej trots att det är deras bristande koll som har gjort att problemet har uppstått från första början. Och då undrar man ju nu som vän av ordning. Är det inte läge för Skedevi församling att idka lite botgöring?

Det uppgavs att någon företrädare för Skedevi församling inte ville ställa upp på en intervju. I inslaget intervjuades Linköpings stifts pressansvarige som representerade Svenska kyrkan. I intervjun sades bland annat följande.

(Programledare) – För det är faktiskt så att Skedevi församling har sålt en tomt utan att berätta det finns ett arrende på och den här köparen har gjort allt som står i sin makt för att ta reda på huruvida det fanns det eller inte. På en rak fråga har Skedevi församling svarat nej. Nu visade det sig att det fanns ett arrende där i alla fall och det tog tio år att lösa den här frågan. Så i ljuset av det, hur tycker du att Skedevi församling har skött sin del av den här affären? (Pressansvarige) – Ja, uppenbart står ord mot ord. Skedevi församling hävdar ju att de har upplyst köparen om att det finns ett arrende på. (Programledare) – Men bara så att jag förstår dig rätt? Skedevi församlings hållning nu är alltså att de har varit tydliga med att det finns en arrendator på marken. (Pressansvarige) – De uppgifter jag har fått de senaste dagarna är att de har hävdat detta. (Programledare) – För det är första gången som jag hör den här versionen. (Pressansvarige) – Det är vad jag har fått, så jag kan inte spekulera i någonting annat. Utan det är den uppgift jag har fått. (Programledare) – Varför tror du då att A och B har ägnat lång tid att gräva i arkiv och ta reda på om tomten på något sätt är belastad om den här informationen har varit glasklar från början? (Pressansvarige) – Ja, som jag

säger. Den informationen jag har fått i dag, till i dag är att det har upplysts om att den är behäftad med arrende. (Programledare) – Ja, då blir ju allt väldigt märkligt får jag säga. (Pressansvarige) – Ja, det är märkligt men ord står mot ord här. Det är uppenbart så att det har sagts att det inte finns, att det finns eller inte finns kan jag inte uttala mig om. (Programledare) – Tycker du att Skedevi församling har tagit sitt ansvar i den här situationen? De har ju uppenbart sålt mark med en suprisearrendator på som har tagit tio år att bli av med. (Pressansvarige) – Jag vet inte vad som ligger bakom hur affären har liksom boniterats och hur den har fort, farit. Hur man har hanterat det här. (Programledare) – Varför står du då här och svarar på frågor? Om du inte kan svara på det. (Pressansvarige) – Skedevi församling ville inte ställa upp på en intervju när ni har frågat och då ser jag att det finns en möjlighet för Svenska kyrkan att visa att vi backar inte. Det har uppenbart begåtts fel någonstans och var det har gått fel, det vet inte jag. Men att affären inte är okey det kan man lätt konstatera. (Programledare) – Ja, det är nog alla eniga om. För familjen så har det här inte bara varit tio ganska jobbiga år utan tio ganska dyra år. Att bygga ett hus och bygga ett hus för tio år sedan, det finns ju en kostnadsskillnad där. Har du, som du vet församlingen diskuterat att kompensera familjen för det här? (Pressansvarige) – Det har jag inte hört någonting om. Det har funnits samtal, förlikningssamtal och försök till samtal om förlikning mellan parterna genom alla år. Där man inte har kommit någon vidare vart på väg. (Programledare) – Nej, för jag har förstått det som på A och B att kyrkan inte vill kompensera dem ekonomiskt. (Pressansvarige) – Ja, jag kan inte uttala mig om det. (Programledare) – Jag tänker såhär. Det här är ju inte vilken fastighetsägare som helst vi pratar om. Det är ju kyrkan. Att erkänna sina synder, ångra dem och göra rätt för sig är ju er paradgren kan, skulle man ju kunna säga. (Pressansvarige) – Ja. (Programledare) – Hur kristligt tycker du att kyrkan har hanterat det här? (Pressansvarige) – Affärer är affärer och alla människor gör affärer och det kan gå fel i vilka affärer som helst. Men jag vill inte uttala mig om deras kristenhet i den affären som har gjorts där uppe. (Programledare) – Nä, men tycker du inte att man kan ställa lite högre moraliska krav på kyrkan? (Pressansvarige) – Jo, absolut. Absolut.

Programmet avslutades med att programledaren stod vänd mot kameran och sa följande.

Ja, det här var ju lite bisarrt. För att Skedevi församling från början skulle ha informerat A och B om att det fanns en arrendator. Ja varför bedrev man i så fall en flera år lång rättsprocess för att fastställa att det ens fanns en arrendator? Om ni frågar mig tycker jag att det här osar efterhandskonstruktion.

ANMÄLNINGARNA

Två anmälare anser att inslaget gav en ensidig bild av en pågående rättstvist mellan Skedevi församling och paret A och B. Anmälarna anser i huvudsak att:

- Skedevi församling framställdes som ansvarig för den långa rättsprocess som pågått.
- det var ett ställningstagande när det sades att församlingen borde ”idka lite botgöring” för de pengar och tid som paret lagt ner.
- det var ett ställningstagande när reportern beskylldes församlingens svar till reportern som efterhandskonstruktion. Anmälaren kritiserar vidare att det aldrig redovisades något skäl till denna slutsats.
- en oberoende fastighetsrättslig expert borde fått uttala sig om församlingen uppfyllde sin upplysningsplikt eller inte.

PROGRAMFÖRETAGETS YTTRANDE

Sveriges Televisions (SVT) anser att inslaget överensstämmer med kraven på opartiskhet och saklighet och anför i huvudsak följande.

De utdragna rättsprocesserna kring arrendefrågan kan mycket kortfattat beskrivas som följande.

År 2006 konstaterade tingsrätten att arrendatorn hade nyttjanderätt till marken på den tomt som paret A och B köpt av Skedevi församling. Det tog alltså tre år efter köpet för att kunna fastställa att det fanns ett arrendavtal. Efter detta försökte A och B få arrendatorn avhyst. Detta ärende drevs ända upp till Högsta domstolen, där A och B slutligen fick rätt. Eftersom parets planer att bygga på tomten blivit kraftigt försenade på grund av oklarheterna kring arrendet, som uppstått i och med att församlingen inte hade dokumenterat och sparat arrendavtalet, ville nu A och B ha ett skadestånd från församlingen. Denna rättsprocess var inte avslutad när inslaget gjordes, men slutade den 7 maj 2013 med en förlikning där församlingen betalade en summa på 75 000 kronor till A och B. I förlikningen som fastställts av Norrköpings tingsrätt framgick att församlingen beklagar den uppkomna situationen. Genom denna uppgörelse kan sägas att A och B kompenserades för de direkta kostnader hon drabbats av som en följd av den arrendetvist som uppstod med makarna.

SVT:s anförande som direkt rör det anmälarna anmärkt på

Det stämmer att någon fastighetsrättslig jurist inte fick uttala sig i inslaget. Eftersom den aktuella tvisten rörde sig om ett eventuellt skadestånd intervjuades en jurist utifrån sin juridiska specialitet i skadeståndsrätt. Hennes bedömning efter att ha läst samtliga domar i fallet att A och B hade goda chanser att få ett skadestånd har alltså visat sig stämma så till vida att församlingen senare har gått med på att betala ut kompensation till motparten.

Det stämmer att programledaren i frågor till Svenska kyrkans representant formulerade sig på ett tillspetsat sätt och bland annat frågade ”är det inte läge för Skedevi församling att idka lite botgöring?” Detta skedde alltså i frågeform och den intervjuade fick kommentera saken. Det måste vara möjligt att i en intervju-situation ställa tillspetsade och provocerande frågor utan att detta i sig strider mot kraven på opartiskhet och saklighet.

Det påstods inte i inslaget att rättsprocesserna kring arrendet har tagit längre tid än i normalfallet för komplicerade fastighetsrättsliga tvister. *Plus* har inte heller anklagat församlingen för att rättsprocessen kring arrendet har tagit så lång tid. Däremot konstaterade paret A och B i inslaget att bristen på kunskap om att det fanns en arrendator på fastigheten har kostat dem både tid

och pengar och att detta var något som de ville bli kompenserade för. Den kritik som riktades mot kyrkan handlade enbart om bristen på information i samband med försäljningen av fastigheten.

Till skillnad från vad anmälarna skriver förklarade programledaren varför hon bedömde att uttalandet att församlingen skulle ha informerat köparna om att det fanns ett arrende ”osade efterhandskonstruktion”. Hon konstaterade att det i så fall inte hade behövts en flerårig rättstvist för att fastställa om det över huvud taget fanns en arrendator. Till detta kan läggas att redaktionen inte under sin flera månader långa research inför inslaget hade fått någon sådan uppgift från församlingen. Det framgår inte heller av domstolarnas dokumentation att församlingen tidigare ska ha hävdat något sådant. I tingsrättens dom från 2006 refereras tvärt om till följande utsaga från församlingen.

[...] har i huvudsak uppgett följande. Han är sedan år 2002 kyrkonämndens ordförande i Skedevi Regna församling. Fastigheten ägdes tidigare av kyrkan innan den såldes till B. Han har efter förfrågan från B – som kände till att det fanns en stuga på ofri grund – gått igenom samtliga arkiv sedan mitten på 60-talet och inte hittat något arrendekontrakt mellan kyrkan och NN.

Redaktionen har vid ett flertal tillfällen försökt få kommentarer från Skedevi församling. Kyrkonämndens ordförande kontaktades först per telefon och sedan i ett e-brev med en beskrivning av den kritik som riktats mot församlingen i intervjun med paret A och B liksom av den expertbedömning av fallet som skulle redovisas i inslaget. Ordförande svarade på följande sätt.

Skedevi-Regna pastorat har valt att inte lämna några kommentarer med hänvisning till den pågående rättsliga processen. A och B:s krav mot pastoratet kommer att prövas av domstol inom en inte alltför avlägsen framtid och vi anser inte att vi kan bidra med något ytterligare än det som redan anförts i detta mål. Vi hoppas att målet tas upp för prövning i början av nästa år och förhoppningsvis kan parterna därmed lägga detta bakom sig.

Redaktionen besvarade detta e-brev och uttryckte en förhoppning att församlingen skulle tänka om och i så fall höra av sig till redaktionen. För att ändå få någon form av kommentar till den allvarliga kritik som framfördes mot församlingen och Svenska kyrkan i inslaget vände sig redaktionen till Linköpings stifts pressansvarige, som utan att vara helt insatt i fallet förklarade att församlingen uppgett för honom att den före försäljningen hade informerat paret om att det fanns ett arrende. Här fanns alltså en andrahandsuppgift från församlingen, som själv vägrade att tala med redaktionen. Uppgiften gick, som tidigare nämnts, emot vad som tidigare sagts av församlingen i ärendet. Det var alltså en helt ny uppgift som plötsligt kastades in i elfte timmen.

Sammanfattningsvis finns det således en faktabakgrund till programledarens kommentar om att ”det här osar efterhandskonstruktion”. Därför bör den inte betraktas som ett ställningstagande i strid med sändningstillståndets krav på

opartiskhet. I stället bör uttalandet ses mot bakgrund av SVT:s granskande och kommenterande uppdrag.

KOMMENTAR FRÅN ANMÄLARNNA

Anmälarna har getts tillfälle bemöta SVT:s yttrande. Anmälarna vidhåller vad som angetts i anmälningarna och tillägger i huvudsak följande.

En anmälare anser att det saknar betydelse vilket utfall rättsprocessen har fått efter att programmet sändes. Det som borde bedömas är rimligen vad som var känt vid tidpunkten då programmet sändes.

Den andra anmälaren anser att det är ytterst tveksamt att titulera en biträdande jurist som endast arbetat fem år sedan examen som expert. SVT gav den intervjuade juristens uttalande betydligt större tyngd än motiverat. Det hade varit mer relevant att tillfråga advokater med inriktning mot fastighets- och hyresrätt.

Anmälarna anser inte att det är förenligt med kraven på opartiskhet och saklighet att ställa den typen av frågor som ställdes till företrädaren för Svenska kyrkan om att församlingen borde "idka botgöring". Att en reporter kan uttrycka sig tillspetsat och provocerande i en intervjusituation som den aktuella kan inte tas till intäkt för att uttala sig nedsättande och raljerande om någons religiösa uppfattning på det sätt som skett i inslaget.

Den research som SVT har gjort före programmet saknar betydelse om den inte redovisats för tittarna. A medger tidigt i inslaget att man fått uppgift från kyrkan om att "det var någon som ägde byggnaden". Även om arrendeavtalet inte kunnat presenteras så är det på köparens risk att arrendatorn hävdar sin rätt. Makarna kan inte anses ha varit i okunskap om att det fanns ett arrende. Upplysningen om att byggnaden ägdes av någon annan kan jämföras med upplysning att det föreligger ett arrende. Det var alltså inte fråga om efterhandskonstruktion från församlingens sida. De visste att det fanns en byggnad på ofri grund. Förvisso har kyrkan slarvat bort dokumentet, men A och B hade full kännedom om att det fanns en byggnad på ofri grund. De har i affären varit lika slarviga som kyrkan.

Den fleråriga rättstvisten hanterade inte frågan om det fanns en arrendator eller inte. Att en sådan fanns framgår av att det fanns en byggnad som någon annan än församlingen ägde. Hela tvisten handlade om att först få arrendet ogiltigförklarat, sedan arrendet höjt och till sist arrendets upphörande till följd av markägarens intresse.

AKTUELLA BESTÄMMELSER

SVT ska bedriva programverksamheten opartiskt och sakligt samt med

beaktande av att en vidsträckt yttrande- och informationsfrihet ska råda i televisionen (5 § i sändningstillståndet). Kravet på saklighet innebär främst att uppgifter som är av betydelse för framställningen ska vara korrekta och att framställningen inte får vara vilseledande, till exempel genom att väsentliga uppgifter utelämnas.

Av betydelse för bedömningen är också bestämmelsen om att SVT ska stimulera till debatt, kommentera och belysa händelser och skeenden samt granska myndigheter, organisationer och företag som har inflytande på beslut som rör medborgarna (9 § i sändningstillståndet). Denna skyldighet innebär enligt granskningsnämndens praxis att ett program eller inslag kan ha en kritisk infallsvinkel utan att strida mot kravet på opartiskhet.

Granskningsnämnden får besluta att ett programföretag som brutit mot villkor i sitt sändningstillstånd på lämpligt sätt ska offentliggöra nämndens beslut (17 kap. 10 § radio- och tv-lagen).

GRANSKNINGSNÄMNDENS BEDÖMNING

Programmet speglade en tvist mellan två parter. Enligt granskningsnämnden var flera av programledarens uttalanden som anmälarna kritiserat värderande och uttalandet om en efterhandskonstruktion gick enligt nämnden längre än vad som ryms inom SVT:s kommentarsskyldighet. Nämnden anser vid en sammantagen bedömning att programledaren tog ställning i skadestandsfrågan, vilken var föremål för rättslig prövning vid tidpunkten för inslaget, på ett sätt som inte är förenligt med kravet på opartiskhet. Inslaget strider därför mot detta krav.

Vad anmälarna i övrigt anför medför inte att inslaget strider mot kraven på opartiskhet och saklighet i SVT:s sändningstillstånd.

Detta beslut har fattats av Henrik Jermsten, K-G Bergström, Elisabet Bäck, Ingrid Carlberg, Maria Edström, Leif Hedman och Jan Holmberg efter föredragning av Johannes Wik.

På granskningsnämndens vägnar

Henrik Jermsten

Johannes Wik